

Primljeno: 17. 9. 2022.

Prihvaćeno za štampu: 1. 12. 2022.

Dr. sc. Mithat Jugo, docent

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici

E-mail: jmidbo@gmail.com

REPETICIJA ISTOKORIJENSKIH FORMI U HADISKOM TEKSTU NA PRIMJERU HADISA EN- NEVEVIJEVE ZBIRKE RIYĀḌ AL-ŠĀLIḤĪN

Sažetak

Predmet istraživanja ovoga rada je repeticija istokorijenskih formi u hadiskom tekstu. Cilj ovog rada je ponuditi teorijski uvid u repeticiju korijena u arapskom jeziku, a zatim predstaviti lingvistički opis i propitati funkciju upotrebe repeticije korijena u hadiskim tekstovima zbirke Riyāḍ al-šāliḥīn (Vrtovi pobožnjaka) En-Nevevija. Kako je istraživanje lingvističke prirode, istraživanje se temelji na analitičko-deskriptivnom metodu uz primjenu jezičke analize koja se temelji na tradicionalnom konceptu arapske gramatike. Istraživanje pokazuje da je uloga repeticije riječi i korijena u hadiskom tekstu višeslojna i ogleda se u oblikovanju hadiskog teksta u formalnom i značenjskom pogledu. Kohezija i koherentnost hadiskog teksta, realizacija značenjskih i stilističkih intencija hadiskog teksta su najznačajnije funkcije ove vrste ponavljanja u hadisu.

Ključne riječi: *repeticija korijena, korijen riječi, arapski jezik, hadis, arapska gramatika, arapska stilistika, kohezija i koherentnost teksta*

UVOD

De Sosirova (1996) dihotomija jezika (*language*) i govora (*parole*) usmjerila je pažnju moderne evropske lingvistike ka govoru i istraživanju karakteristika jezika u upotrebi, vrstama komunikacije te razlikama između usmenog i pisanog teksta. Ovaj lingvistički zaokret rezultirao je nastankom novih lingvističkih teorija koje svoje principe temelje na govoru, uzimajući ga osnovom za nove lingvističke domete.

Tako, Charles Bally razvija afektivnu stilistiku ili stilistiku izraza, R. Jakobson utemeljuje teoriju verbalne komunikacije dok Riffaterre razvija teoriju stilističkog konteksta ('Iyād, 1985: 21-48; 123-153). Značajno mjesto u kontekstu elaboriranja teme usmenog govora ili usmenosti kao fenomena zauzima Walter Ong (1994). On navodi da su kolektivitet, ritmičnost, memorija, opširnost, slavljenje svakodnevnog ili konkretnog one karakteristike kojima se određuje usmeni iskaz (Ong, 1994: 94-144). Posebnost ovih jezičkih pokazatelja je u tome što su usko povezani jedan s drugim, s kontekstom koji stoji iza nastanka govornog čina te upotrebom neverbalnih jezičkih znakova koji doprinose realizaciji govornog čina, kao što su: pokret ruke, ton, crte lica i dr. Repeticija zauzima važno mjesto u usmenom diskursu, ali i pisanom jezičkom izrazu. Repeticija u arapskom jeziku je uobičajeni stilski izraz zastupljen u osnovnim izvorima arapskog jezika, Kur'anu i Hadisu, arapskoj poeziji, ali, i novijim žanrovima pisane riječi. Zastupljenost repeticije u tradicionalnim izvorima arapskog jezika povezana je s usmenom funkcijom i obavijesnom prirodom ponovljenih jezičnih elemenata. Budući da nam je cilj opisati lingvostilističku ulogu repeticije riječi istog korijena u hadiskom tekstu, važno se dotaći osnovnih teorijskih napomena o repeticiji, a koje će nam pružiti jasniju sliku o repeticiji korijena i omogućiti elaboriranje njenog prisustva u hadiskim tekstovima. Tradicionalni koncept arapske gramatike bit će prvi nivo analize putem kojeg ćemo odrediti vrste repeticije korijena i markirati frekventne jezičke obrasce kojima se realizuje repeticija istog korijena u hadisu.

O repeticiji u arapskom jeziku

Frekventna upotreba repeticije u temeljnim izvorima arapskog jezika podstakla je arapske lingviste na istraživanje ovog jezičkog pitanja. Općenito, repeticija se određuje kao važan način izražavanja Arapa i jedan je od znakova elokventnog govora (Al-Suyūfī, 1974: 3/224). U jezičkom pogledu repeticija se razumijeva tako da se određeni izraz, sintaksička jedinica ponavlja formalno i značenjski u cilju afirmacije i intenziteta određenog sadržaja. Stoga, repeticija ima dvojaku funkciju: semantičku, zahvaljujući kojoj ponovljena jezička jedinica u kontekstu upotrebe produbljuje značenje teksta i povećava njegovu jasnoću i

ritmičku, kojom se realizuju ritamske odrednice iskaza, a koje su neodvojive od značenja.

Repeticija u arapskoj gramatici i stilistici

Kao najprepoznatljivija ličnost arapske gramatike, Sībāwayh (1988: 2/360) ukazuje na repeticiju i svrstava ju u poglavlje koroborativa (*al-tawkīd*). Ibn Ğinnī (n.d. 3/101-111) ovo pitanje tretira u poglavlju koje naziva *iḥtiyāt*, navodeći da Arapi ukoliko žele afirmirati značenje, intenziviraju ga, ponavljajući sadržaji izrečenog. S druge strane, al-Rādiyy’Istirābādī (1996: 1/49) povezuje pitanje repeticije s funkcijama koje repeticija vrši u iskazu. Pored funkcije intenziteta značenja, on navodi da je kohezija jezičkih jedinica u samom iskazu osnovna funkcija repeticije u tekstu. S druge strane, gotovo da nema arapskog stilističara koji se nije dotakao pitanja repeticije u arapskom jeziku. Al-Ġāhiz (1985: 1/105) je jedan od predvodnika arapskih stilističara koji se osvrnuo na repeticiju, nazivajući ju *tardād*. On navodi da procjena o potrebi za ponavljanjem određenog iskaza nije jednostavna, jer se određuje kontekstom i recipijentima kojima se upućuje iskaz. Al-Ġāhiz povezuje repeticiju s diskursnom ulogom u iskazu, a sve u cilju postizanja značenjskih ciljeva i retoričkih intencija, poput: unošenja straha, iskazivanja energičnijeg značenja i drugog (1985: 1/105). Al-Ġurġānī (2004: 1/82; 557) repeticiju smatra važnim elementom koji učestvuje u *naẓmu* Kur’ana i njegovoj neimitativnosti. Pored determinacije, inverzije, elidiranja, repeticija je ključni element uspješne izvedbe ispravnog iskaza. Ibn al-’Aṭīr (1990: 2/146-171) je poklonio pitanju repeticije zasebno poglavlje u knjizi, *al-Matal al-sā’ir fi ’adab al-kātib wa al-šā’ir*, nazivajući ju *takrīr*. Poput al-Ġāhiza (1985: 1/105), Ibn al-’Aṭīr (1990: ٢/١٤٦) promatra repeticiju u kontekstu komunikacijskog procesa koji se vezuje za psihologiju slušalaca. U tom pogledu on navodi da ukoliko je naredba upućena od nadređenog ka podređenom ponavljanjem određenih riječi, odnosno, konstrukcijom lišenom implicirane kontekstualnosti i bez jasne vremenske određenosti, u tom slučaju, traženi čin ima značenje naredbe koju je neophodno provesti odmah. Tako, ako se nekom naređuje da ustane, riječima: *Ustani, ustani (qum, qum!)*, repeticijom navedenih riječi se želi naglasiti žurnost realizacije naredbe. Maġdī Wahba i Kāmil al-Muhandis (1979: 66) nude šire poimanje repeticije, definišući ju kao

navođenje sličnih elemenata na različitim mjestima umjetničkog djela. Repeticija je ritmični iskaz koji se realizuje u različitim oblicima i formama. Stoga ju pronalazimo u muzici, ali i u poeziji kroz artikulaciju glasova i rimu! Muḥammad Bannīs smatra da je ponavljanje značajno i učestvuje u konstrukciji svakog umjetničkog izraza, bilo da je riječ o slikarstvu, muzici, pozorištu, poeziji ili drugom. Shodno tome, repeticija je važna karakteristika umjetnosti općenito, a posebno poezije i proze (Al-Zuyūd, 2008: 26/101: 96). Muḥammad ‘Abdulmuṭṭalib (1983: 2/47) posmatra repeticiju kroz stilističku ulogu koja se realizuje u različitim oblicima što često nose različite umjetničke konotacije, utječući na slušaoca i privlačeći njegovu pažnju. Moderna arapska lingvistička istraživanja uglavnom tretiraju repeticiju u kontekstu kohezije i koherentnosti teksta (‘Abdulmaḡīd, 1998; Subḥī al-Faqī, 2000). Veliki broj lingvista nije definisao repeticiju, već spominju određene funkcije i značenjske ciljeve koji se realizuju tim jezičkim konstrukcijama, poput: žudnje, zastrašivanja, uživanja, glorifikacije, ukora, prijatnje, bola, tuge, radosti, koji se generiraju kod slušaoca i povezuju sa psihologijom slušaoca i njegovom prirodom (‘Abu ‘Alī, 1984: 44). U tom pogledu, repeticija je jedno od lingvostilističkih sredstava na kojem se temelji argumentativnost diskursa. „Neko je napisao: Zar da me brukaš, a ja sam ja (*wa 'ana 'ana*)!? (...)” (Al-‘Askarī, 1971: 35) Repeticija teksta, *wa 'ana 'ana*, u navedenom kontekstu upotrebe, ima jasno argumentativno značenje koje se realizuje ponovljenom ličnom zamjenicom. Važno je napomenuti da je repeticija češća u govoru, jer priroda neposredne komunikacije između govornika i recipijenta izaziva emocije i svako pokušava da ubijedi drugog, utječući na njega putem ciljanih jezičkih sredstava. Funkcionalna snaga repeticije u iskazu ogleđa se i u semantičkoj potpori koja se realizuje kroz ciljanu repeticiju određenih značenja, potvrđujući njihovu svrhovitost u realizaciji iskaza (Faraḡ, 2007: 108).

Repeticija korijena u arapskom jeziku

Repeticija riječi deriviranih iz istog korijena je jedan od prepoznatljivih jezičkih načina kojim Arapi oblikuju svoj jezički izraz, bilo da se radi o govoru ili iskazu u pisanoj formi. Repeticija riječi i konstrukcija istog korijena jeste značajan izvor lingvostilističkog potencijala u oblikovanju diskursa u arapskom jeziku. Shodno istraživanju, repeticija

korijena u arapskom jeziku poprima dvije forme: prostu i složenu formu repeticije istog korijena (Jugo, 2021, 212-215). Pod prostom repeticijom istog korijena (*takrār šiyağ al-ğadr al-wāhid al-mufrad*) misli se na repeticiju različitih morfoloških formi riječi koje su derivirane iz istog korijena. Važno je naglasiti da među riječima proste repeticije istog korijena ne postoji direktni sintaksički odnos. Npr. [...] *Allahu moj, Ti mnogo praštaš, voliš praštanje, pa oprosti meni!* (1195/544) Tako, zajednički korijen riječi navedenom ‘-f-w u riječima عَفُوْ- فَاعَفُ الْعَفُو- predstavlja važno sredstvo koje uvezuje tekst u formalnom i značenjskom pogledu. S druge strane, kada je riječ o složenoj repeticiji istokorijenskih formi (*takrār šiyağ al-ğadr al-wāhid al-tarkībī*), misli se na repeticiju korijena u dvije ili više riječi koje grade sintaksičke strukture. Npr. اِنَّا مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ، فَيَقُولُ: اِنَّا. *Nema nijednog Allahovog roba kojeg zadesi neka nevolja, pa on kaže: “Mi smo uistinu Allahovi i Njemu se vraćamo!..”* (921/447) [...] وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجَهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتَّىٰ مَا تَجْعَلَ فِي فِي أَمْرَاتِكَ [...] *Ti nećeš potrošiti nešto želeći time Allahovo zadovoljstvo a da za taj trošak nećeš biti nagrađen, pa čak i za zalogaj koji staviš u usta svojoj supruzi.* (6/22) [...] وَالْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُّجَنَّدَةٌ [...] *Duše su mobilizirane vojske* (371/210). Pored istog korijena koji povezuju dvije riječi تُصِيبُهُ جُنُودٌ مُّجَنَّدَةٌ - نَفَقَةٌ - تُنْفِقُ - نَفَقَةٌ - *zadesi neka nevolja, mobilizirane vojske* implicirani odnos predikacije, tranzitivnosti te međusobne zavisnosti koja vlada između riječi izvedenih iz istog korijena predstavlja temelj u formiranju složenih sintaksičkih formi u arapskom jeziku. Tako, sintaksički obrasci (glagol + subjekt), (glagol + objekt), (ime + atribut) i drugi su neki od sintaksičkih obrazaca koji se pojavljuju u usmenom ili pisanom obliku u arapskom jeziku. Iako su se arapski gramatičari doticali ovih pitanja, na mjestima na kojima su govorili o derivaciji, apsolutnom objektu, poglavljaju atributa, oni nisu poklonili pažnju istokorijenskom jedinstvu sintaksičkih struktura. U stilističkom pogledu, repeticija istog korijena u dvije ili više riječi u sintaksičkoj strukturi ili tekstu nosi značajan stilski potencijal zahvaljujući kojem se realizuju različite stilske figure. Arapski stilističari su kroz veliki broj primjera ukazali na brojne stilske figure koje, na izvjestan način, imaju poveznicu s repeticijom korijena, među kojima su: derivacija (*ištiqāq*), paronomazija (*tagnīs*), antiteza (*tibāq*), zeugma (*mušākala*) i dr. (Ibn al-M‘utazz 1967; Al-‘Askarī, 1971). Repeticija korijena u arapskom jeziku je privukla pažnju arapskih

lingvisti, ali bez šireg elaboriranja. Fāliḥ al-‘Aǧmī (1994: 57; 177) ističe da je repeticija istokorijenskih formi važna karakteristika semitskih jezika koja doprinosi zvučnosti govornog iskaza. Navođenje riječi i konstrukcija istog korijena bez jasnog semantičkog povoda proizvodi eho koji utječe na recipijenta. On smatra da je upotreba ovih sredstava dio klasičnog stila i nije česta u modernom arapskom jeziku. Muḥamad al-‘Abd (2002: 65) spominje ove forme u kontekstu argumentativnog stila. Na tragu modernih lingvističkih istraživanja, ‘Abdulmaǧīd Ğamīl (1998) i Šubḥī al-Faqī (2000) su se kroz određeni broj primjera dotakli ovih formi repeticije, elaborirajući ih u kontekstu uloge o koheziji i koherentnosti u tekstu.

Vrste istokorijenske repeticije u hadiskom tekstu

Repeticija riječi istog korijena sa svojim višestrukim sintaksičkim obrascima i morfološkom raznolikošću predstavlja značajno sredstvo i prepoznatljiv stilski izraz hadiskog teksta. Pojavljuje se u brojnim hadisima Božijeg Poslanika, a.s., i ima lingvostilističku namjenu. Nakon provedenog istraživanja, ustanovili smo vidljivo prisustvo riječi i konstrukcija proste i složene repeticije korijena.

Prosta repeticija korijena u hadiskom tekstu

Uloga derivacijskih leksema nastalih na istom jezičkom korijenu razasutih u hadiskim tekstovima je slojevita. Sudeći prema broju hadiskih tekstova u kojima se navode dvije ili više riječi zasnovane na istom korijenu, može se konstatovati da je prosta repeticija riječi istog korijena efikasan stilski način izražavanja koji je praktikovao Božiji Poslanik, a.s., kako bi na najfunkcionalniji način nešto saopćio. Pored iskazivanja značenja, repeticijom različitih morfoloških paradigmi istokorijenskih formi se gradi diskurs koji je čvrst u sintaksičkom i značenjskom pogledu. Kao primjer proste repeticije korijena u hadiskom tekstu mogu poslužiti sljedeće riječi Božijeg Poslanika, a.s.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا، اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوسًا جُهَالًا، فَسُئِلُوا، فَأَفْتُوا بَعْدَ عِلْمٍ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا. *Uistinu Allah neće odstraniti znanje od ljudi tako što će im ga oduzeti, već će to učiniti usmrivši učenjake, pa kada ne bude ostavio nijednog učenog čovjeka, ljudi će za svoje vođe uzeti neznalice koji će, kada budu upitani, davati odgovore, bez odgovarajućeg znanja, pa će otići u zabludu, a i druge*

بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ (1392/618) *U ime Allaha, na Allaha se oslanjam! Allahu, ja Ti se utječem od svoje zablude, i da me neko drugi u zabludu ne odvede, da ne zgriješim i da me drugi na grijeh ne navede, da kome nepravdu ne učinim ili da ko meni nepravdu ne učini, da iz neznanja ne pogriješim prema nekome ili da neko iz neznanja ne pogriješi prema meni!* (En-Nevevi, 82/75) *أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، Uistinu je dunjaluk proklet i prokleta je sve što je na njemu, osim spominjanja Uzvišenog Allaha i onoga što mu približava, i učenjaka i učenika.* (En-Nevevi, 478/260) *[...] إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ [...] Allah je lijep i voli ljepotu.* (En-Nevevi, 612/319) Shodno navedenim primjerima (ali i drugim), *يَقْبِضُ الْعِلْمَ، يَقْبِضُ، أَنْ أَضَلَّ أَوْ أَضَلَّ، أَوْ أَزَلَّ أَوْ أَزَلَّ، أَوْ أَظْلَمَ أَوْ أَظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا، الْعُلَمَاءِ*, može se konstatovati da su alternacija i prolongacija vokala te afiksacija i promjena paradigmi riječi umetanjem prefiksa, infiksa i sufiksa u postojeći korijen riječi tvorbeni jezički načini koji služe za oblikovanje istokorijenskih formi i realizaciju značenjskih intencija hadiskog teksta. Jezgovitost značenja i konciznost iskaza, koji su rezultat upotrebe morfoloških formi istog korijena, rezultira jezičkom ekonomičnošću hadiskog teksta. Pored zajedničkog značenja koje se realizuje navođenjem različitih morfoloških formi istog jezičkog korijena, repetICIJA korijena nosi sa sobom značajan stilski potencijal koji doprinosi koheziji i koherentnosti hadiskog teksta u cjelini.

Sintaksički obrasci repetICIJE korijena u hadiskom tekstu

Analizom hadiskih tekstova, ustanovili smo šest frekventnih sintaksičkih obrazaca istokorijenske repetICIJE, koji, u kontekstu upotrebe, oblikuju diskurs hadisa i vrše različite lingvostilističke funkcije u njemu.

a) Glagol + subjekt (vršilac radnje)

Istokorijenski osnov glagola i subjekta u okviru iste predikacije predstavlja značajnu odliku hadiskog teksta. Nalazi se u nekoliko hadiskih tekstova, među kojima su: *[...] الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ* [...] *Onaj od čijeg su jezika i ruku mirni drugi muslimani* (En-Nevevi, 1512/682), *[...] فَكُلُّ أَجْرَانٍ [...]، ثُمَّ أَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ [...]، إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ، فَاجْتَهَدَ، ثُمَّ أَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ [...]،* *Kada sudija sudi, pa se potruži i pogodi istinu, ima dvije nagrade* (En-Nevevi,

1856/841), [...]. *فَلَا تَمُوتُوا أَبَدًا*], *Nakon što džennetlije uđu u Džennet, glasnik će povikati: "U njemu ćete živjeti i nikada nećete umrijeti... (1892/871) Tako su ovo, سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ, الْحَاكِمُ samo neki od brojnih primjera koji se realizuju ovim sintaksičkim obrascem u hadiskim tekstovima. Glagol u ovim slučajevima dolazi u obliku perfekta ili prezenta, dok je vršilac radnje determiniran određenim članom *al* ili je nedeterminiran. Pored stilske markiranosti koja se temelji na repetitiji korijena, određenim članom se intenzivira sadržaj iznesene informacije. Determiniranost subjekta i upotreba određenog člana *al* الْحَاكِمِ, الْمُسْلِمُونَ, specificira značenje, koje se u navedenim primjerima odnosi na muslimane i na pravednog sudiju. S druge strane, nedeterminiranost subjekta u primjeru مُنَادٍ akcenat konstrukcije مُنَادٍ يُنَادِي prenosi se na informaciju o onome šta će glasnik povikati, dok se sama priroda glasnika ne otkriva.*

b) Glagol + opći objekt

Implicirana povezanost glagola i objekta koja se temelji na tranzitivnosti akta na objekt je jedan od važnih temelja arapskog jezika (Ḥassān, 2006: 19ε). Pored tranzitivnosti akta, povezanost između glagola i objekta ojačan je i istokorijenskim sastavom rečeničnih članova. Formalna povezanost rečeničnih elemenata zasnovana na istom korijenu rezultira intonativnom usklađenošću koja strukturu, u okviru jezičkog iskaza, čini vidljivijom i privlačnijom uhu recipijenta. Shodno istraživanju, registrovali smo brojne primjere upotrebe ovog jezičkog obrasca u hadiskim tekstovima, među kojima su: *اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ: لِمَا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابٍ فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ, وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ [...]* *Allahu, svoju dušu Tebi predajem, svoje lice Tebi okrećem (80/74),* *كَادَا جَاءَ اللَّهُ بِشَيْءٍ لَمْ يَخْلُقْهُ قَبْلَ ذَلِكَ، وَإِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي. KADA JE ALLAH STVORIO STVORENJA, ZAPISAO U KNJIZI, A ONA JE KOD NJEGA IZNAD ARŠA: "MOJA MILOST NADVLADAVA MOJU SRDŽBU".* *وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً، عُدَّ بِ، وَكُلَّفَ أَنْ يَنْفِخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ (419/234) Ko na ovom svijetu naslika neko živo biće, na Sudnjem će danu biti zadužen da u njega udahne dušu, a to neće moći učiniti. (En-Nevevi, 1681/75λ-9) Objekti determinirani članom *al* خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ stvorio stvorenja ili genitivnom vezom وَجَّهْتُ وَجْهِي svoje lice Tebi okrećem, u navedenim primjerima su u značenjskom smislu poznati recipijentu, dok izostanak određenog člana صَوَّرَ صُورَةً naslika neko živo biće ukazuje na neodređenost značenja i njegovu generalizaciju. U kontekstu*

semantičkih implikacija ovog jezičkog obrasca, važno je napomenuti da neodređenost objekta u istokorijenskim strukturama pruža mogućnost za različite gramatičke interpretacije jezičkih jedinica i širi horizonte različitih poimanja hadiskog teksta. (Ibn Hišām, 1992: 729). Tako se primjeri, [...] *مَنْ سَنَّ فِي* *السُّنَّةِ حَسَنَةً، سُنَّتَهُ سَيِّئَةً*, u kontekstu hadisa [...] *كُو أُصَدِّقُ فِي* *السُّنَّةِ حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا* [...] *وَمَنْ سَنَّ فِي* *الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وَزْرُهَا* [...] *Ko uvede lijep običaj u islam, imat će za to nagradu... A ko u islam uvede ružan običaj...* (En-Nevevi, 171/120), shodno uzusima tradicionalnog koncepta arapske gramatike, mogu okvalifikovati i kao objekt i kao apsolutni objekt načina, što u konačnici, otvara nove značenjske interpretacije i spoznaje.

c) *Imenica + atribut*

Repeticija korijena u konstrukcijama (imenica + atribut) jača odnos zavisnosti dva elementa (Ḥassān, 2006: 204). Deriviranje atributa iz imenice koju opisuje je ustaljen jezički postupak kojim Arapi žele da istaknu i preuveličaju određeno značenje, poput: *ظَلَّ ظَلِيلٌ - حَجْرًا مَحْجُورًا*. (Al-'Alūsī, 1415 H: ٢/9٧). Ovaj istokorijenski obrazac prisutan je u brojnim hadisima Božijeg Poslanika, a.s. Prisustvo ovih formi u hadiskom tekstu dio je komunikacijskog čina koji se odvija između Poslanika, a.s., i njegovih recipijenata u kojemu korjenito jedinstvo glasova utječe na recipijente fonetski i semantički. Neki od primjera su: *Hoćete li da vas obavijestim o stanovnicima Dženneta? Džennetlija je svaki nemoćni i skromni musliman.* (252/160) *وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ ذُو عِيَالٍ*. (Trojica su stanovnici Dženneta: (...) *čestiti i dostojanstveni čovjek koji je imao mnogobrojnu porodicu.* (662/336) [...] *يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سَلَامَةٍ مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ* [...] *Svakog dana čovjek osvane dužan podijeliti sadaku za svaki zglob i kost svoga tijela... a to sve nadoknađuje klanjanje dva rekata duha namaza.* (118/93) *يا رسول الله* *ليس لي قائد يقودني إلى المسجد، فسأل رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يرخص له فيصلي في* *Allahov Poslaniče, ja nemam vodiča koji bi me doveo do džamije*”, pa je od Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem, tražio da mu dozvoli da klanja u kući...* (1066/504) S aspekta formalnih odrednica atributa, možemo uočiti da atribut u navedenim primjerima ima dva oblika: a) pridjev u funkciji atributa *وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ*, *صَعِيفٌ مُتَضَعِّفٌ*, b) rečenica u funkciji atributa *قَائِدٌ يَقُودُنِي* *vodič koji bi me vodio*. Pored

značenjskih implikacija koje se iščitavaju u kontekstu upotrebe, spomenute istokorijenske strukture predstavljaju stilističke markere koji oblikuju tekst hadisa.

d) Regens + apsolutni objekt

Konstrukcije regensa i apsolutnog objekta su jedan od najfrekventnijih istokorijenskih oblika u arapskom jeziku. Ovaj jezički obrazac je važna karakteristika semitskih jezika kojom se oslikava usmeni narativ tih jezika (Al-'Aḡmī, 1994: 57). Istokorijensko jedinstvo regensa i infinitiva pojačava sintaksički suodnos među njima. Apsolutni objekt u hadiskom tekstu je važno sredstvo kojim se realizuje informativna poruka i retorički ciljevi hadiskog teksta. Među primjerima koji se navode u hadisima su: *كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ، فَجَبَدَهُ بِرِدَائِهِ جَبْدَةً شَدِيدَةً [...] .* "Išao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na kojem je bio nedžranski ogrtač, grubih obruba, kada ga je sustigao jedan beduin i grubo ga povukao za gornji dio ogrtača... (En-Nevevi, 645/329) [...] وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ Ko umre bez prisege, umro je pagansko smrću. (665/337) Vrlo frekventna upotreba ovog jezičkog obrasca u hadiskom tekstu su konstrukcije apsolutnog objekta koje se realizuju putem prijedloške čestica *كَ* *ka*, poslije koje slijedi *مَا*, a zatim rečenica, opisujući način realizacije akta, poput: *دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ، فَمَسَسْتُهُ، فَقُلْتُ: إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعَكًا شَدِيدًا، فَقَالَ: "أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ [...] .* *Ušao sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je imao groznicu, pa sam ga dotakao rukom i rekao: "Zaista imaš jaku groznicu." "Da. Jačina moje groznice ravna je jačini groznice koju osjećaju dvojica ljudi od vas."* (38/51) Nije rijetkost da u jednom hadisu uočavamo nekoliko primjera određenog sintaksičkog obrasca. U primjeru *كَاذِبٌ لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ [...] .* *Kada biste se vi istinski oslanjali na Allaha, On bi vas opskrbio kao što opskrbljuje ptice* (En-Nevevi, 79/74), nalazimo dvije različite strukture zamjenika apsolutnog objekta *حَقَّ تَوَكُّلِهِ* *istinski oslanjali* i *كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ* *kao što opskrbljuje*. Analiza pokazuje da je opis načina realizacije akta najčešći razlog upotrebe konstrukcijama apsolutnog objekta u hadiskom tekstu.

e) Konstrukcija genitivne veze

Struktura genitivne veze je jedna od ključnih konstrukcija arapskog jezika i prepoznatljiva je struktura u drugim semitskim jezicima, kao što su hebrejski i aramejski (Bergsstrasser, 1982: 150). Iako se struktura genitivne veze kroz svoju dugu historiju svog razvoja mijenjala u formalnom smislu, suodnos dvije imenice i njihova međusobna povezanost ostao je nepromijenjen. Fonetsko jedinstvo određenice (*al-mudāf*) i odredbenice (*al-mudāf 'ilayh*) izvor je stilskog potencijala koji je usresređen na realizaciju lingvostilističkih značenja. Struktura genitivne veze koja se zasniva na repetitiji korijena pojavljuje se u različitim kontekstima hadiskih tekstova Božijeg Poslanika, a.s. Među primjerima koji se pojavljuju u zbirci „Riyād al-šālihīn“ su: بِأَيْعَنَّا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ [...] وَعَلَى أَنْ تَقُولَ بِالْحَقِّ أَيَّمَا كُنَّا *Dali smo prisegu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na poslušnost i pokornost u teškoći i lakoći, ugodnosti i neugodnosti (...) da ćemo govoriti samo istinu, gdje god bili, ne bojeći se, u ime Allaha, ničijeg ukora i kritike* (۱۸۶/128) وَإِنْ أَبْرَأَ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ وَدَّ *U najveće dobročinstvo spade da čovjek održava vezu sa prijateljima svoga oca.* (En-Nevevi, ۳۴۱/196) يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ تَبَّتْ قَلْبِي عَلَى *Allahu moj, Ti si Onaj koji okrećeš srca, pa učvrsti moje srce u Svojoj vjeri!* (۱۴۸۹/664) Vidljivo je iz navedenih primjera أَبُو الْبِرِّ, نَوْمَةُ لَائِمٍ da je hadis, kao usmena forma govora, bio pod snažnim utjecajem kur'anskog teksta, u pogledu preuzimanja pojedinih riječi, sintagmi i rečenica, ali, i kur'anskog stila koji se jasno prepoznaje u hidisima. Bez sumnje, fonetska kompatibilnost u strukturama genitivne veze u navedenom hadisu ima posebne semantičke i fonolističke dimenzije koje prate kontekst. Pored iskazivanja zavisnosti i pripadnosti, istokorijenskim konstrukcijama genitivne veze realizuju značenja općenitosti, generalizacije, pojačanja i preuveličavanja i dr.

f) Pogodbene rečenice

Ova vrsta rečenica predstavlja najfrekventniju formu repetitije istog korijena u hadiskom tekstu kojom se iskazuje pogodbena uslovnost realizacije radnje (*al-Radiyy*, 1996: 4/451). Realizacija radnje iskazane apodozom (*al-ğawāb*) je uslovljena realizacijom uvjeta iskazanog u protazi (*al-šarṭ*) (*al-Mubarrad*, 1399 H, 2/45). S obzirom na to da realizacija druge radnje zavisi od realizacije prve, istokorijensko

jedinstvo dva sintaksička elementa ukazuje na čvrst formalni odnos i pogodbenu uslovnost koja vlada između apodoze i protaze. Istokorijenski osnov ovih jezičkih struktura jača odnos između protaze i apodoze te povezuje tekst u sintaksičkom i značenjskom pogledu. Hadiske primjere ovih vrsta rečenica možemo podijeliti u dva frekventna obrasca: a) primjeri u kojima ispred zavisnih rečenica stoji odnosna zamjenica مَنْ (*man*) ili pogodbeni veznik إِذَا (*ida*) u službi iskazivanja uzročno-posljedične realizacije radnje, poput, وَمَنْ فَرَّحَ عَنْ [...] مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّحَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. *Ko od muslimana otkloni jednu od njegovih nedaća, Allah će njemu otkloniti jednu od nedaća na Sudnjem danu. Ko prikrije sramote jednog muslimana, Allah će prikriti njegove sramote na Sudnjem danu.*” [...] أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضَغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ [...] (233/151). *Uistinu se u tijelu nalazi jedan komad mesa, pa ako je on zdrav, zdravo je i cijelo tijelo, a ako je on bolestan, bolesno je cijelo tijelo. Uistinu je to srce* (588/310); b) primjeri pogodbenih rečenica u kojima se pogodbeni veznik izostavlja, poput: أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ [...] Udjeljij, sine Ademov, pa će i tebi biti udijeljeno! (549/290), [...] يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا [...] Dječace, podučit ću te nekim riječima: *Pazi Allaha, Allah će te čuvati!* (62/63) [...] يَا مَنْ هَدَيْتُهُ؛ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ؛ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعَمَكُمْ، يَا [...] O robovi Moji, svi ste zalutali osim onoga koga Ja uputim, zato tražite od Mene uputu, Ja ću vas uputiti! O robovi Moji, svi ste gladni, osim onoga koga Ja nahranim, zato od mene tražite hranu, Ja ću vas nahraniti! O robovi Moji, svi ste vi neodjeveni dok vas Ja ne obučem, pa tražite od Mene odjeću, Ja ću vas obući! (En-Nevevi, 111/88) Analiza korpusa pokazuje da su strukture pogodbenih rečenica jedan od najzastupljenijih obrazaca istokorijenskih formi u hadisu. Mnoštvo primjera pogodbenih rečenica, zasnovanih na ponavljanju istokorijenskih formi u hadiskom tekstu, ukazuje na značaj ove pojave u realizaciji sintaksičkih i semantičkih funkcija koje vrše u tekstu. Analiza hadiskih tekstova u kojima se pojavljuje istokorijenski sastav protaze i apodoze pokazuje da se radi o realnim pogodbenim rečenicama, što implicira sigurnost realizacije akta glavne rečenice, apodoze, ako se ostvari uslov izrečen u zavisnoj rečenici, protazi. Istokorijenski osnov apodoze i protaze predstavlja pravu riznicu lingvostilogenog potencijala na kome se realiziraju brojne stilske figure: paronomazija, antiteza, zeugma i druge.

Uloga repeticije korijena u hadiskom tekstu

Shodno teorijskim uvidima te provedenoj jezičkoj analizi korpusa hadiskih tekstova, može se zaključiti da je uloga repeticije riječi i struktura deriviranih iz istog korijena u hadiskom tekstu višeslojna i ogleda se kroz nekoliko veoma značajnih jezičkih funkcija, među kojima su: kohezija hadiskog teksta, koherentnost i realizacija značenjskih intencija hadiskog teksta, realizacija stilističkih aspekata hadiskog teksta i druge.

Kohezija hadiskog teksta

Hadiski tekst, bilo da ga posmatramo u njegovom diskursnom značenju ili kao tekst koji je zapisan, ima svoju formu, jezičke zakonitosti po kojima se realizuje. Kohezija jezičkih jedinica koje učestvuju u realizaciji govornog čina je važno svojstvo hadiskog teksta koje se realizuje upotrebom različitih jezičkih sredstava. U tom pogledu, repeticija korijena riječi u hadiskom tekstu predstavlja važno leksičko sredstvo koje hadiski tekst uvezuje i čini kohezivnim. Repeticija korijena u dovi kao posebnoj vrsti hadisa s prepoznatljivom formom predstavlja ključni element kohezije samog teksta. Tako primjeri, [...] *Allahu moj, Ti si Onaj koji opraštaš, voliš da opraštaš, pa mi oprosti*“ (1195/544). *يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. (1195/544)* *Allahu moj, Ti si Onaj koji okrećeš srca, pa učvrsti moje srce u Svojoj vjeri!* (١٤٨٩/664), su samo neki od brojnih hadisa u kojima Božiji Poslanik, a.s., poučava sljedbenike dovi kao posebnoj formi ibadeta kojom se obraćaju Uzvišenom Allahu, dž.š. Istokorijenski osnov koji se ponavlja putem različitih morfoloških formi odiše jezičkom specifičnošću koja tekst dove čini jednom cjelinom podesnom memorisanju. Repeticija korijena ‘-f-w u navedenim konstrukcijama *يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. (1195/544)* te korijena q-l-b u konstrukcijama *يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. (1195/544)* na početku teksta, u sredini teksta i na kraju teksta dove, povezuje cjelokupan tekst u jednu cjelinu koju poznavao arapskog jezika, ali i oni koji to nisu, u kratkom vremenskom roku usvoje i opetuju u svojim molbama. Repeticija korjenitih konsonanata stvara harmoniju koju recipijenti jasno zapažaju. Konekcija jezičkih jedinica i glasovna harmonija koju uho slušaoca prepoznaje čine da tekstovi hadisa budu dio memorije velikog broja poštovalaca izgovorenih riječi te dio naslijeđa koje se prenosi kako pismenim tako i usmenim putem.

Imajući u vidu da je dijaloška forma hadisa vrlo frekventna forma na kojoj počivaju brojni hadisi, repeticija glagola قَالَا s različitim morfološkim oblicima je najčešći primjer proste repeticije korijena koji je u službi konekcije i kohezije teksta u cjelini.

Koherentnost hadiskog teksta

Kao posebna forma iskaza izrečenog u posebnim okolnostima, hadisi Božijeg Poslanika, a.s., svjedoče semantičkom jedinstvu i svrhovitosti koji svojim sadržajem oblikuju percepciju i nadahnjuju stoljećima recipijente. Pored uloge u povezivanju jezičkih jedinica i izgradnji same strukture hadiskih tekstova, repeticija istokorijenskih formi je jedno od sredstava koje utječe na uspostavljanju logičko-semantičkih veza koje doprinose u razumijevanju tekstualne poruke koja se pronosi hadiskim tekstom. Brojni su primjeri hadiskih tekstova u kojima je repeticija korijena ključni element na kojemu se temelji poruka teksta hadisa. U tom pogledu, hadis Božijeg Poslanika, a.s., kojim se zabranjuje međusobni sukob muslimana i ubistvo, je vrlo egzaktni primjer u kojem riječi istog korijena vrše koherentnu funkciju, na osnovu kojih recipijent može shvatiti značenjski aspekt cjelokupnog iskaza. On glasi إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بَسِيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا يَأْتِيهِ إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بَسِيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ؟ قَالَ: إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ. *Kada se dva muslimana sukobe sabljama, i ubica i ubijeni će u Vatru. Upitah: "Allahov Poslaniče, za ubicu nam je jasno, ali zašto ubijeni?"*, a on odgovori: "Jer je i on nastojao ubiti onog drugog." (9/24) Repeticija korijena q-t-l koja se realizuje kroz riječi قَاتِلٌ, الْمَقْتُولُ, الْقَاتِلُ na početku, u sredini i na kraju teksta predstavlja važno kohezivno-koherentno sredstvo koje oblikuje tekst hadisa u formalnom i značenjskom pogledu. Dijalog kao prepoznatljiva razgovorna forma u navedenom hadisu olakšava recipijentu praćenje toka razgovora i razumijevanje značenjske poruke hadisa. U semantičkom pogledu, ponavljanje riječi istog korijena u tekstu intenzivira sadržaj i ukazuje na apsolutnu zabranu opisanog čina.

ZAKLJUČAK

Hadis kao primaran izvor arapskog jezika izvršio je jak utjecaj na širok spektar primalaca, bilo da se radi o recipijentima koji tragaju za vjerskom spoznajom hadiskog teksta, ili, pak, onih koji hadiski tekst posmatraju izvorom za izučavanje arapskog jezika. S aspekta književne kritike, hadiski tekst je realizovan usmenim putem i posjeduje sve ono čime se odlikuju najvažniji književni tekstovi, počevši od upotrebe jezičko-stilskih sredstava do značenjske komponente, koja je izvršila moralni i društveni preporod, ne samo Arapa, nego i civilizacije u općem smislu. Repeticija riječi istog korijena predstavlja značajno sredstvo koje učestvuje u oblikovanju hadiskog teksta u sintaksičkom i značenjskom pogledu. Analizom korpusa hadiskih tekstova *En-Nevevije* zbirke *Riyād al-šālihīn* (*Vrtovi pobožnjaka*) ustanovili smo prostu i složenu repeticiju istog korijena s brojnim morfosintaksičkim oblicima koji učestvuju u oblikovanju hadiskog teksta i realizaciji značenja. Alternacija i prolongacija vokala te afiksacija i promjena paradigmi riječi su tvorbeni načini koji služe za oblikovanje istokorijenskih formi i realizaciju značenjskih intencija hadiskog teksta. Složena repeticija istokorijenskih formi u hadiskom tekstu se najčešće realizuje putem sintaksičkih obrazaca: glagol + subjekt (vršilac radnje) **إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ**, glagol + objekt **وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ**, regens + apsolutni objekt **مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً**, ime + atribut **يَا مُقَلَّبَ** وَالْأَرْوَاحِ جُنُودًا مُجَنَّدَةً, konstrukcijom genitivne veze **وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ**. Shodno provedenoj analizi može se zaključiti da je uloga repeticije korijena u hadiskom tekstu višeslojna i ogleda se kroz nekoliko veoma značajnih jezičkih funkcija, među kojima su: kohezija hadiskog teksta, koherentnost i realizacija značenjskih intencija hadiskog teksta, realizacija stilističkih aspekata hadiskog teksta i druge. Repeticija korijena riječi u hadiskom tekstu, predstavlja važno sredstvo koje hadiski tekst uvezuje i čini ga kohezivnim i koherentnim u formalnom i značenjskom pogledu. Stepenn prisustva repeticije u temeljnim izvorima arapskog jezika, Kur'anu, hadisu, poeziji te modernim žanrovima usmene i pisane riječi otvara mogućnosti za šira lingvistička istraživanja.

LITERATURA

- Al-'Abd, M. (2002) „Al-Naṣṣ al-ḥiğāğī al-'arabī - dirāsa fī wasā'il al-'iqnā'“. *Mağalla al-naqd al-'adabī fuṣūl (60)*. Al-Qāhira: al-Hay'a al-miṣriyya al-'amma li al-kitāb.
- 'Abdulmağīd, Ğamil (1998) *Al-Badī' bayna al-balāğa al-'arabiyya wa al-lisāniyyāt al-naṣṣiyya*. al-Qāhira: al-Hay'a al-miṣriyya al-'amma li al-kitāb.
- 'Abdulmuṭṭalib, Muḥammad (1983) „Al-Takrār al-namṭī fī qaṣīda al-madh'inda Hāfiẓ“, *Mağalla fuṣūl (2)*. al-Qāhira: al-Hay'a al-miṣriyya al-'amma li al-kitāb.
- Abu 'Alī, Muḥammad Barakāt (1984) *Dirāsāt fī al-balāğa*. 'Ammān, Dār al-fikr.
- Al-'Alūsī, M. (1415. H) *Rūḥ al-ma'ānī fī tafsīr al-Qur'ān al-'azīm wa al-sab' al-maṭānī*. Bayrūt: Dār al-kutub al-'ilmiyya.
- Al-'Ağmī, F. Š. (1994) *'Ab'ād al-'arabiyya - dirāsa fī fiqh al-luğa al-'arabiyya wa tāriḥ tatawwurihā wa 'alāqātiḥā bi baqiyyati al-luğāt as-sāmiyā*. al-Riyaḍ: Maṭābi' al-našr al-'arabī.
- Al-'Askarī, Abu Hilāl (1971) *Kitāb as-šina'atayn al-kitāba wa al-ši'ar*. al-Qāhira: 'Isā Bābī al-Ḥalabī.
- Al-Faqī, Šubḥī 'Ibrahīm (2000) *'Ilm al-luğa al-naṣṣ bayna al-naẓariyya wa al-taṭbiq-dirāsa taṭbiqiyya 'alā al-suwar al-makiyya*. al-Qāhira: Dār Qubā'.
- Al-Ğāhiẓ A. B. (1985) *Al-Bayān wa al-tabyīn*, al-Qāhira: Maktaba al-Ḥāniğī
- Al-Mubarrad, M. Y. (1399. H) *Al-Muqtaḍab*. al-Qāhira: Dār al-kitāb al-miṣrī.
- Al-Riyāḍ: Ğāmi'a al-Malik Su'ūd, Kursiyy 'Abdulazīz al-Māni' li dirāsat al-luğa al-'arabiyya wa 'ādābiḥā.
- Al-Raḍiyy, 'I. (1996) *Šarḥ al-Raḍiyy 'alā al-kāfiya*. Bangāzi: Ğāmi'a Qār Yūnus.
- Sībāwayḥ, A. Q. (1988) *Al-Kitāb*, ʃ.3. al-Qāhira: Maktaba al-Ḥāniğī.
- Al-Suyūṭī, A. (1974) *Al-'Itqān fī 'ulūm al-Qur'an*, al-Qāhira: al-Hay'a al-miṣriyya al-'amma li al-kitāb.
- Al-Zuyūd, 'Abdulbāsit, M. (2008) „Al-Takrār fī ši'r 'Arār“, *al-Mağalla al-'arabiyya li-al-'ulūm al-'insāniyya (101/26)*. al-Kuwayt: Ğāmi'a al-Kuwayt.

- Bergstrasser, G. (1982) *al-Taṭawwur al-naḥwī li al-luġa al-‘arabiyya*. priredio: Ramaḍān. A. al-Qāhira-Riyād: Maktaba al-Ḥāniġī – Dār al-Rifā’a.
- De Sosir, F. (1996) *Kurs opšte lingvisti*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića Sremski Karlovci.
- En-Nevevi, J. Š. (2017) *Rijādus-sālihin min kelāmi sejjidil-murselīn - Vrtovi pobožnih*, Sarajevo: Udruženje „Orijent“.
- Faraġ, H. A. (2018) *Naẓariyya ‘ilm al-naṣṣ: ru’ya manhaġiyya fī binā’ al-naṣṣ al-naṭrī*, al-Qāhira: Maktaba al-’ādāb.
- Ġurġānī, ‘Abdulqāhir (2004) *Dalā’il al-’i’ġāz*. t. 5. al-Qāhira: Maktaba al-Ḥāniġī
- Hassān, T. (2006) *Al-Luġa al-‘arabiyya m’anāhā wa mabnāhā*. t. 5. al-Qāhira: ‘Ālam al-kutub.
- Ibn al-’Aṭīr, D. (1990) *Al-Maṭal al-sā’ir fī ‘adab al-kātib wa al-šā’ir*. Bayrūt: al-Maktaba al-‘aṣriyya.
- Ibn Ġinnī, O. (n.d.) *al-Ḥaṣā’iṣ*. Bayrūt: ‘Ālam al-kutub.
- Ibn Hišām, G. A. (1992) *Muġnī al-labīb ‘an kutub al-’a’ārīb*. Bayrūt: Dār al-fikr.
- Ibn al-M‘utazz, ‘Abdullah (1967) *Kitāb al-badī’*, objavio: Ignatijus Kračkovski. Baġad: Maktaba al-muṭannā.
- ‘Iyād, Šukrī (1985) *‘Itiġāhāt al-baḥṭ al-’uslūbī*, al-Riyād: Dar al-‘ulūm li al-ṭibā’a wa al-naṣr.
- Jugo, Mithat (2021) *Takrār ṣiyaġ al-ġaḍr al-wāḥid fī al-Qur’ān al-karīm. Dirāsa dalāliyya*.
- Muḥammad, ‘Azza Šibl (2018) *‘Ilm luġa al-naṣṣ al-naẓariyya wa al-taṭbīq*. al-Qāhira: Maktaba al-’ādāb.
- Ong, Walter (1994) *Al-Šifāhiyya wa al-kitābiyya*. Tarġama: ‘Izuddīn Hassan al-Bannā, silsila 182. al-Kuwayt: ‘Ālam al-ma’rifā.
- Rabābi’a, Musā (1990) „Al-Takrār fī al-ši’r al-ġāhilī-dirāsa ‘uslūbiyya“, *Mu’ta li al-buḥūs wa al-dirāsāt*, (5/ 1). Mu’ta-al- ‘Urdun: Ġami’a Mu’ta.
- Wahba, M., al-Muhandis, K. (1979) *Mu’ġam al-muṣṭalaḥāt al-‘arabiyya fī al-luġa wa al-’adab*, Bayrūt: Maktaba Lubnān.

REPETITION OF THE ORIGINAL ROOT FORMS IN THE HADITH TEXT ON THE EXAMPLE OF THE HADITH AN-NAWAWI'S COLLECTION RIYAD US-SALIHIN

Abstract

The research subject in this work is the repetition of the original root forms in the hadith text. The aim of this paper is to offer a theoretical insight into the repetition of roots in the Arabic language, and then to present a linguistic description and question the function of the use of repetition of roots in the hadith texts of the collection Riyāḍ us-Salīḥīn (Gardens of the Pious) by an-Nawawī. Since the research is from linguistic nature, the research is based on the analytical-descriptive method with the application of linguistic analysis based on the traditional concept of Arabic grammar. The research shows that the role of the repetition of words and roots in the hadith text is multi-layered and it is reflected in the shaping of the hadith text in terms of formality and meaning. The cohesion and coherence of the hadith text, the realization of the meaning and stylistic intentions of the hadith text are the most important functions of this type of repetition in the hadith.

Keywords: *polyptoton, root word, Arabic, hadith, Arabic grammar, Arabic stylistics, cohesion and coherence.*

تكرار الألفاظ ذات المصدر الواحد في نص الحديث على غرار أحاديث النووي في مؤلفه رياض الصالحين

الملخص

موضوع هذا البحث هو تكرار الألفاظ ذات المصدر عينه في نص الحديث. الهدف من هذا البحث هو تقديم صورة نظرية لتكرار المصدر في اللغة العربية ومن ثم تقديم وصف لغوي وتخمين وظيفة استخدام تكرار المصادر في نصوص الحديث في كتاب رياض الصالحين لمؤلفه الإمام النووي. ولما كان هذا البحث لغويًا بطبعه، فقد اعتمد فيه على المنهج الوصفي التحليلي مع تطبيق التحليل اللغوي القائم على المفهوم التقليدي لقواعد اللغة العربية. يظهر البحث أن دور تكرار الألفاظ ذات المصدر الواحد في نص الحديث متعدد الفوائد وينعكس على تحديد نص الحديث من حيث الشكل والمعنى. يعد تماسك نص الحديث وتداخله وإدراك المعنى والمقاصد الأسلوبية لنص الحديث من أهم وظائف هذا النوع من التكرار في الحديث. **الكلمات المفتاحية:** تكرار المصادر، مصدر الكلمة، اللغة العربية، الحديث، قواعد اللغة العربية، الأسلوب العربي، تماسك النص وتداخله.